

تدوین مدل ساختاری پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با میانجیگری بهزیستی اجتماعی در رشد و تعالی زنان مطلقه

مهوش ایزدی^۱، نیلوفر طهمورسی^۲، مرجان حسین‌زاده تقوایی^۳، مجید صفاری‌نیا^۴ و ناصر صبحی قراملکی^۵

Doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.71588/eejt.2025.1217372>

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، تدوین مدل ساختاری پیش‌بینی انعطاف‌پذیری روانشناختی زنان مطلقه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با نقش میانجی بهزیستی اجتماعی بود. این پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری آن شامل زنان مطلقه شهر تهران در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و مراجعه به مراکز ازدواج و طلاق، ۴۱۸ نفر انتخاب شدند که از این تعداد، ۴۰۹ پرسشنامه قابل تحلیل بود. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه‌های استاندارد انعطاف‌پذیری شناختی، بهزیستی اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی، سازگاری اجتماعی و صمیمیت خانواده بودند. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی، رگرسیون چندمتغیره و مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۴ و Smart PLS نسخه ۳ تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که بین انعطاف‌پذیری روانشناختی با ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده، سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($P > 0/01$) نتایج رگرسیون نیز نشان داد که انعطاف‌پذیری روانشناختی بر اساس متغیرهای فوق قابل پیش‌بینی است. همچنین، مدل برازش یافته تأیید کرد که بهزیستی اجتماعی در این رابطه نقش میانجی ایفا می‌کند. این یافته‌ها می‌تواند در طراحی برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای برای زنان مطلقه مورد استفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی: انعطاف‌پذیری روانشناختی، بهزیستی اجتماعی، زنان مطلقه، سازگاری اجتماعی، صمیمیت خانواده، ویژگی‌های شخصیتهی.

^۱ - دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران mahvash_izadi@yahoo.com

^۲ - استادیار، گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول)

Niloofartahmouresi@yahoo.com

^۳ - استادیار، گروه مشاوره، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

^۴ - استاد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

^۵ - دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

فصلنامه تعالی تعلیم و تربیت و آموزش، دوره ۴، شماره ۱

مقدمه

مطابق با آمار سازمان ثبت احوال کشور آمار طلاق از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۴۰۳ بیش از ۲۹ درصد افزایش یافته است (زارعان و سعدی پور، ۱۴۰۳: ۱۲۱). طلاق یکی از آسیب‌های اجتماعی شایع در جوامع معاصر است که پیامدهای گسترده‌ای در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی به همراه دارد. افزایش نرخ طلاق در سال‌های اخیر، نگرانی‌های جدی را برای نظام خانواده و جامعه ایجاد کرده است؛ زیرا این پدیده علاوه بر تهدید ثبات خانوادگی، می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات روان‌شناختی، اقتصادی و تربیتی شود که نیازمند آموزش‌های مناسب می‌باشد (امینی، ۱۴۰۰). در این میان، زنان به دلیل جایگاه ویژه‌ای که در ساختار خانواده بر عهده دارند، بیشترین آسیب را از تجربه طلاق متحمل می‌شوند. پژوهش‌ها نشان داده است که زنان مطلقه در معرض پیامدهایی چون کاهش عزت نفس، مشکلات هویتی، آشفتگی روانی و کاهش کیفیت روابط اجتماعی قرار دارند (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۸) از این رو، توجه به رشد و تعالی و توانمندسازی زنان مطلقه می‌تواند راهبردی مؤثر در کاهش آسیب‌های ناشی از طلاق و جلوگیری از وقوع طلاق باشد. آموزش مهارت‌های ارتباطی، مدیریت هیجان، حل مسئله و توانمندسازی اقتصادی، نقش مهمی در ارتقای سازگاری و افزایش کیفیت زندگی این گروه ایفاء می‌کند (جانسون و اسکات^۱، ۲۰۲۰). علاوه بر این، مداخلات آموزشی در زمینه سواد عاطفی و مهارت‌های زندگی می‌تواند با ارتقای توانایی زنان در مدیریت تعارضات زناشویی، احتمال شکست مجدد در ازدواج‌های بعدی را کاهش دهد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). بنابراین، تدوین مدلی مناسب جهت شناخت متغیرهای مؤثر بر طلاق و برنامه‌های آموزشی هدفمند برای رشد و تعالی زنان مطلقه، نه تنها به کاهش طلاق کمک می‌کند، بلکه در بهبود سلامت روانی، افزایش سرمایه اجتماعی و تقویت بنیان خانواده‌ها نیز نقش مؤثری خواهد داشت. یکی از این متغیرهای مؤثر، انعطاف‌پذیری روانشناختی است که در سال‌های اخیر به عنوان چهارچوبی برای درک آسیب‌شناسی روانی و سلامت روان مطرح شده است و در پژوهش‌های متعددی، نقش این متغیر در کاهش اضطراب، افسردگی، استرس، مشکلات خواب و افزایش سلامت روان و کیفیت زندگی تایید شده است (وودراف، گلس، آرنکوف، کراولی، هندمن، هیرشهورن^۲، ۲۰۲۰؛ مارشال و براکمن^۳، ۲۰۱۶؛ برایان، ری سنرود، هرون^۴، ۲۰۱۵). همچنین تحقیقات قبلی نشان دادند که بین انعطاف‌پذیری شناختی با ویژگی‌های شخصیتی رابطه وجود دارد (بل، هیل و استاوینوس^۵، ۲۰۱۹). انعطاف‌پذیری روانشناختی توانایی تماس کامل با لحظه کنونی و واکنش‌های روانشناختی که باعث می‌شود فرد هشیار شود و رفتارهایش را یا تغییر دهد یا این که در جهت ارزش‌های انتخاب شده‌ی خویش تثبیت کند. نهایتاً پذیرش و تعهد انعطاف‌پذیری روانشناختی را افزایش می‌دهد و زبان و شناخت‌های مشکل‌زا را مورد بررسی قرار می‌دهد (تقی‌زاده و فرمانی، ۱۳۹۳).

این در حالی است که انسانها از نظر وضع بدنی و محیط اجتماعی تفاوت‌هایی با هم دارند، واکنش آنها نسبت به محیط اطراف خود که همه در آن سهیم هستند، متفاوت است، از این رو شخصیت آنان نیز متفاوت می‌شود. چگونگی پیدایش تیپ‌ها یا انواع شخصیت، برحسب تسلط عواملی است که در فرد تمرکز می‌یابد (شاملو، ۱۴۰۱). نظریه پردازان برای اندازه‌گیری شخصیت هر کدام روشی را برگزیده‌اند، از جمله کتل و آیزنک^۶ با استفاده از روش تحلیل عاملی

1- Johnson and Scott

2- Woodruff , Glass , Aarnkoff , Crowley , Hindman , Hirschhorn

3- Marshall , Brockman

4- Bryan , Ray -Sannerud , Heron

5- Bell, Hill and Stavrinou

6- Kettle and Eysenck

فهرست‌هایی را از صفات شخصیت ارائه نموده‌اند (پروین، ۱۴۰۱). کاستا و مک‌کری^۱ (۲۰۰۴) بیان کردند که می‌توان بین تفاوت‌های فردی در خصوصیات شخصیتی پنج بعد عمده را منظور نمود که به پنج عامل شخصیت معروف است که عبارتند از: روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی، سازگاری و وظیفه شناسی (پروین، ۱۴۰۱). یکی دیگر از عواملی که می‌تواند در انعطاف‌پذیری روانشناختی زنان مطلقه تأثیرگذار باشد صمیمیت خانواده است. صمیمیت یکی از نیازهای اساسی بشر برای حفظ سلامت روانی و سازگاری روان‌شناختی محسوب می‌شود و در مقابل کمبود صمیمیت با افسردگی، عزت‌نفس پایین، اضطراب و رضایت ارتباطی پایین، مرتبط است (پادگت، ماهونی، پارگامنت و دی‌ماریس^۲، ۲۰۱۹). روان‌شناسان، صمیمیت را توانایی برقراری ارتباط (بدون کنترل) با دیگری و بیان عواطف (بدون بازداری) توصیف می‌کنند و آن را حق مسلم و از حالات طبیعی انسان می‌دانند (مانسینی و بونانو^۳، ۲۰۱۶). وقتی ظرفیت و توانمندی فرد برای ابراز صمیمیت تحلیل رود ترس از صمیمیت شکل می‌گیرد. لوین صمیمیت هیجانی یا آنچه صمیمیت روان‌شناختی نام گرفته است را به‌عنوان جزء اصلی که در تمام روابط نزدیک و پیوستگی‌های انسانی تجربه می‌شود، توصیف می‌کند (گایا^۴، ۲۰۱۲). تحقیقات نشان داده که عدم انعطاف‌روانشناختی با اضطراب، افسردگی، عملکرد ضعیف کار، ناتوانی در یادگیری، سوء مصرف مواد، ترس، رفتار ضد اجتماعی، با کیفیت پایین از زندگی، اضطراب اجتماعی، رفتار پرخطر جنسی، سرکوب، همراه با اختلالات‌های مختلف مرزی شخصیت همراه است (هیز و همکاران، ۲۰۱۶). بوورک و مور^۵ (۲۰۲۱) بیان می‌دارد به تازگی برخی از پژوهش‌ها نشان دادند که انعطاف‌پذیری روانشناختی نه تنها در سطح فردی از اهمیت برخوردار است بلکه بر روابط میان اعضای خانواده نیز اثر می‌گذارند

از متغیرهای اثرگذار دیگر در زندگی فرد سازگاری اجتماعی است. سازگاری به توانایی فرد جهت تطابق با محیط اطرافش اشاره دارد. به عبارت دیگر سازگاری مجموعه کنش و رفتارهای سازگارانه‌ای است که فرد در موقعیت‌ها و شرایط محیطی و اجتماعی جدید به منظور ارائه پاسخ‌های مناسب به محرک‌های موجود بروز می‌دهد. در این میان سازگاری اجتماعی منعکس‌کننده تعامل فرد با محیط و دیگران، و رضایت از نقش‌های خود و نحوه عملکرد در نقش‌ها است که به احتمال زیاد تحت تأثیر شخصیت، فرهنگ، آموزش و انتظارات خانواده قرار دارد (روت^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). بر این اساس سازگاری اجتماعی مهارت توانایی برقراری ارتباط متقابل با دیگران مطابق با هنجار جامعه را پدید می‌آورد. این روند سبب می‌شود تا افراد بتوانند حتی در موقعیت‌های چالش برانگیز، از مهارت برقراری ارتباط سازنده بهره‌برده و تنش‌های روانی و ارتباطی کمتری را ادراک نمایند (گل‌محمدیان، نظری و پروانه، ۱۳۹۵). چنانچه کسی بتواند محدودیت‌هایش را بشناسد، بپذیرد، راه‌های مقابله با آنها را بیابد و به کار برد، امیال و آرزوهای خود را محدود و کنترل نماید و ارضای آنها را تا حد امکان فراهم سازد، او را فردی سازگار گویند. برعکس اگر فرد قادر به انجام این کار نشود، او را ناسازگار گویند که اجتماع به انواع مختلف با او مقابله کرده و در نهایت طرد و حذف می‌شود که چنین روندی به شکلی جدی برای فرد، آسیب‌های روانشناختی و هیجانی را در پی دارد (دهقانپور، مسیحی و ترانس، ۱۳۹۷).

1 - Costa, and McCrae

2- Padgett, Mahoney, Pargament and DeMaris

3- Mancini and Bonanno

4- Gaia

5- Hayes

6- Burke and Moore

7 - Root

متغیر که ممکن است در ایجاد مدل انعطاف‌پذیری روانشناختی نقش میانجی‌گری بین ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی ایفاء نماید و زمینه انعطاف‌پذیری روانشناختی در زنان مطلقه را فراهم آورد بهزیستی اجتماعی است. بهزیستی اجتماعی بالا می‌تواند ملاک خوبی برای بهبود صمیمیت در خانواده و سازگاری اجتماعی و به تبع آن انعطاف‌پذیری شناختی در افراد باشد. در این بین وجود ویژگی‌های شخصیتی متفاوت در افراد نیز از طریق نقش میانجی که بهزیستی اجتماعی ایفاء می‌کند می‌تواند موثر باشد. با این وجود بهزیستی اجتماعی با روابط بین فرد با دیگران و جامعه ارتباط دارد (توکل، ۱۳۹۳). بهزیستی اجتماعی به معنای ارزیابی و شناخت فرد از چگونگی عملکردش در اجتماع و کیفیت روابطش با افراد دیگر است. پایین بودن میزان بهزیستی اجتماعی در افراد جامعه باعث می‌شود که نتوانند به نحو مناسب با دیگران ارتباط برقرار کنند و به همین خاطر دچار نوعی انزوای اجتماعی می‌شوند که این خود عاملی است برای کاهش مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، شکوفایی اجتماعی، و پذیرش اجتماعی است. در این صورت امید افراد نسبت به آینده جامعه کم‌رنگ می‌شود و نقش خود را در پیشرفت جامعه ناچیز می‌پندارند و از این رو، احساس مسئولیت‌پذیری و کارآمدی اجتماعی خود را از دست می‌دهند (رضایی و نوغانی دخت بهمنی، ۱۳۹۶). این در صورتی است که پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که عواملی چند، روی بهزیستی اجتماعی تأثیرگذار هستند که برخی از آنها عبارت‌اند از: وضعیت اقتصادی- اجتماعی، سطح تحصیلات، سن، میزان دریافت حمایت‌های اجتماعی، وضعیت تأهل و همچنین رضایت از زندگی، شادکامی، تعهد مدنی و رفتار جامعه‌پسند (شاپیرو و کیز^۱، ۲۰۲۰).

در این ارتباط غیاث‌آبادی‌فراهانی و جعفری‌هرندی (۱۴۰۱) در تحقیقی نشان داد که بین سازگاری اجتماعی با انعطاف‌پذیری شناختی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مومنی گزستان و فتحی اقدم (۱۳۹۴) نشان دادند که بین سازگاری اجتماعی با بهزیستی روانشناختی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اسحاقی و همکاران (۱۴۰۰) نیز نشان دادند که بین انعطاف‌پذیری روان شناختی با سازگاری زناشویی بین خودکنترلی با سازگاری زناشویی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. نتیجه‌گیری: براساس نتایج پژوهش، انعطاف‌پذیری روان- شناختی و خودکنترلی، توانایی پیش‌بینی سازگاری زناشویی را دارند. سراج خرمی، امیرشکاری و حیدری محل (۱۳۹۵) نیز نشان دادند که میان بهزیستی روانی و تیپ‌های شخصیت و ابعاد شخصی رابطه مستقیم وجود دارد. دیون، نگو، بلیز^۲ (۲۰۲۳) در تحقیقی با عنوان مدل انعطاف‌پذیری روان‌شناختی: رویکردی جدید به سلامت روان نشان دادند که مدل انعطاف‌پذیری روان‌شناختی یک رویکرد امیدوارکننده و مبتنی بر شواهد در سلامت روان برای درمان اضطراب و افسردگی و همچنین برای شرایط پیچیده و مزمن است. تحقیقات بیشتری برای اعتبار بخشیدن به مدل نظری آن و اصلاح بیشتر درک ما از اینکه چگونه مدل انعطاف‌پذیری روان‌شناختی می‌تواند برای مدیریت بیماری سلامت‌روان موثر باشد و چگونه می‌تواند کیفیت زندگی را برای افرادی که از این شرایط رنج می‌برند بهبود بخشد، مورد نیاز است. بنابراین تدوین مدل می‌تواند بسیاری از مشکلات روانی را کاهش دهد. همچنین ارتباط انعطاف‌پذیری روان‌شناختی با سایر متغیرها از جمله اضطراب فراگیر، استرس شغلی، بهزیستی روان‌شناختی، خوددلسوزی، حل مساله و خود متمایزسازی (برادران و همکاران، ۱۳۹۶)؛ اجتناب شناختی (مردانی‌گرم دره و همکاران، ۱۳۹۹) مورد تایید قرار گرفته است.

وجود پژوهش‌های متعدد در زمینه پیامدهای طلاق و تأثیر آن بر سلامت روانی و اجتماعی زنان، شکاف قابل توجهی را در حوزه بررسی نقش آموزش و توجه به رشد و تعالی متغیرهای روانشناختی این گروه دارد. بیشتر مطالعات انجام‌شده در ایران و جهان بر پیامدهای اجتماعی و اقتصادی طلاق متمرکز بوده و کمتر به این موضوع پرداخته‌اند که چگونه آموزش و شناخت متغیرهای روان‌شناختی همچون انعطاف‌پذیری روانشناختی، ویژگی‌های شخصیتی،

1- Shapiro and Keyes

2- Dionne, Ngô and Blais

تدوین مدل ساختاری پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با میانجیگری بهزیستی اجتماعی در رشد و تعالی زنان مطلقه

صمیمیت خانواده، سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی می‌تواند مهارت‌های مقابله‌ای در زنان مطلقه را ارتقاء دهد. این در حالی است که برخلاف کشورهای غربی که در بیشتر مواقع طلاق با توافق طرفین و در فضایی مسالمت‌آمیز اتفاق می‌افتد، در ایران با ایجاد تنش در خانواده‌ها به وقوع می‌پیوندد که مشکلات متعدد رفتاری و روانی را برای زنان مطلقه به وجود می‌آورد که چگونگی مدیریت این عوارض و مشکلات و نحوه مقابله و تاب‌آوری در برابر آنها و طراحی و تدوین مدل‌های مناسب برای کاهش این مشکلات لازم و ضروری است. از سوی دیگر، با توجه به بررسی‌های انجام شده مشخص شد که هر یک از متغیرهای در حوزه‌های مختلف روانشناسی و توسط عده‌ای از پژوهشگران به صورت مجزا بررسی شده‌اند. از این جهت بررسی این مجموعه از متغیرها، هم از بعد نظری و هم از بعد کاربردی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. همچنین از آنجا که تاکنون هیچ مطالعه‌ای در داخل کشور به تدوین مدل انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در زنان مطلقه نپرداخته است؛ بنابراین اهمیت این پژوهش تزریق اطلاعات جدید و کاهش خلأ اطلاعاتی موجود در مورد زنان مطلقه و توجه به متغیرهای روان‌شناختی جهت افزایش رشد و بالندگی بیشتر این گروه است و می‌تواند پیش‌زمینه‌ای برای انجام پژوهش‌های آتی در این حوزه باشد. بنابراین در این پژوهش سوال کلی آن است که:

آیا مدل ساختاری انعطاف‌پذیری روانشناختی زنان مطلقه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با نقش میانجی بهزیستی اجتماعی، دارای برازش است؟

روش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی همبستگی است و در قالب مدلیابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل زنان مطلقه شهر تهران در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ خواهد بود. بر اساس نظر هیت و کرامر^۱ به ازای هر متغیر پیش‌بین حداقل ۲۰-۴۰ نفر برای نمونه کافی است (پاشاشریفی و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به اینکه در این پژوهش انعطاف‌پذیری شناختی (۳ مولفه) و صمیمیت خانواده (۱ بعد) و بهزیستی اجتماعی (۵ مولفه) و سازگاری اجتماعی (۵ مولفه) دارند. به ازای هر مولفه ۲۵ نفر در نظر گرفته شد. بنابراین نمونه پژوهش ۳۵۰ (n=۳۵۰) نفر برآورد شد. که با در نظر گرفتن احتمال افت و ماهیت پژوهش (ارائه مدل) ۲۰ درصد به این نمونه اضافه می‌شود و نمونه به ۴۱۸ نفر افزایش یافت. روش نمونه‌گیری هدفمند بود بدین صورت که با مراجعه به مراکز ازدواج و طلاق چندگانه سطح شهر تهران نمونه انتخاب شد. رضایت آگاهانه برای پاسخگویی، حداقل ۶ ماه از زمان طلاق گذشته باشد و داشتن حداقل سواد کافی برای تکمیل پرسشنامه‌ها به عنوان ملاک ورود به پژوهش بود و نقص در پر کردن پرسشنامه، وجود اختلالات روان‌پزشکی شدید یا اختلالات بالینی، طلاق کمتر از ۶ ماه و عدم تمایل به همکاری در طول پژوهش از ملاک‌های خروج از پژوهش بود. بر این اساس تعداد ۴۰۹ پرسشنامه قابل تحلیل بودند. پس از دادن آگاهی در مورد هدف پژوهش، نحوه اجرا، اصل رازداری، حق انتخاب برای همکاری و حق انصراف در حین پاسخ به سوالات، پرسشنامه‌ها بر روی آزمون شوندگان اجرا شد. همچنین توضیح هدف پژوهش، دادن اطمینان از اینکه پاسخنامه آنها به صورت گروهی تحلیل می‌شود از اصول اخلاقی رعایت شده در این پژوهش بود. در سطح توصیفی جهت سنجش متغیرهای پژوهش از میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در سطح استنباطی جهت بررسی روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و مدلیابی معادلات ساختاری بود. نرم‌افزار تحلیل داده‌ها SPSS نسخه ۲۳ و نرم افزار Smart PLS نسخه ۳ بود.

1. Hit and Kramer

ابزارهای پژوهش

انعطاف پذیری شناختی دنیس، وندروال و جیلون^۱(۲۰۱۰): پرسشنامه استاندارد انعطاف پذیری شناختی توسط دنیس و وندروال و جیلون در سال ۲۰۱۰ ساخته شده است. پرسشنامه مشتمل بر ۲۰ سوال می باشد. این پرسشنامه برای ارزیابی میزان پیشرفت فرد در کار بالینی و غیربالینی و برای ارزیابی میزان پیشرفت فرد در ایجاد تفکر انعطاف پذیر به کار می رود که دارای سه زیر مقیاس جایگزین ها، کنترل، و جایگزین هایی برای رفتارهای انسانی است. روش نمره گذاری: این پرسشنامه دارای مقیاس ۵ درجه ای لیکرت است و سوالات ۲، ۴، ۷، ۹، ۱۱، ۱۷، به طور معکوس نمره گذاری می شود در نهایت دامنه نمرات از ۲۰ تا ۱۰۰ می باشد. دنیس و وندروال (۲۰۱۰) اعتبار همزمان این پرسشنامه را با پرسشنامه افسردگی بک^۲ برابر ۰/۳۹- و روایی همگرایی آن را با مقیاس انعطاف پذیری شناختی مارتین و رابین ۰/۷۵ بدست آوردند. در داخل کشور کهندانی و همکاران (۱۳۹۶) ضریب بازآزمایی کل مقیاس را ۰/۷۱ و ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس را ۰/۹۰ گزارش نمودند.

ب) بهزیستی اجتماعی کیز^۳(۱۹۹۸): برای این قسمت از پرسشنامه بهزیستی اجتماعی کیز (۲۰۰۳) استفاده خواهد شد. این پرسشنامه دارای ۳۳ سوال بوده و هدف آن سنجش میزان بهزیستی اجتماعی (همبستگی اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی و پذیرش اجتماعی) می باشد. پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت (کاملاً مخالفم، ۱؛ مخالفم، ۲؛ نظری ندارم، ۳؛ موافقم، ۴؛ کاملاً موافقم، ۵) و در نهایت دامنه نمرات از ۳۳ تا ۱۶۵ می باشد. کیز (۱۹۹۸) طی دو مطالعه بر روی دو نمونه ۳۷۳ و ۲۸۸۷ نفری در آمریکا با استفاده از تحلیل عوامل، مدل ۵ بعدی به کار رفته در پرسشنامه خود را از نظر تجربی مورد تأیید قرار داده است. او جهت بررسی اعتبار پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده کرد که میزان ضرایب آلفای کرونباخ در مطالعه اول برای ابعاد انسجام اجتماعی، شکوفایی اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی و پذیرش اجتماعی به ترتیب برابر با ۰/۵۷، ۰/۶۹، ۰/۸۱، ۰/۷۵، ۰/۷۷ و در مطالعه دوم به ترتیب برابر با ۰/۶۴، ۰/۶۴، ۰/۷۳، ۰/۶۶، ۰/۴۱، به دست آمده که ضرایب قابل قبولی است. و حیدری و غنایی (۱۳۸۷) در ایران پرسشنامه بهزیستی اجتماعی را بر روی ۶۳۲ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای استان مرکزی هنجاریابی کردند. نتایج حاصل از پژوهش آنها نشان داده که اعتبار پرسشنامه با استفاده از ضرایب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ است.

ج) سازگاری اجتماعی بل^۴(۱۹۴۵): جهت سنجش سازگاری اجتماعی از مقیاس بل (۱۹۴۵) استفاده می شود. این پرسشنامه دارای ۳۲ سوال و ۵ مولفه سازگاری در خانه، سازگاری شغلی، سازگاری تندرستی، سازگاری عاطفی و سازگاری اجتماعی می باشد. نحوه نمره گذاری این پرسشنامه بصورت گزینه های بله و خیر و نمی دانم می باشند که گزینه بله ۱ نمره و خیر صفر نمره دارد. دامنه نمرات از ۰ تا ۳۲ می باشد. بل (۱۹۴۵) پایایی و روایی پرسشنامه را مناسب گزارش کرده است. براین اساس میزان آلفای محاسبه شده برابر ۰/۸۹ است. و در داخل کشور نیز این پرسشنامه توسط میکائیلی و امام زاده پایایی (۱۳۸۷) هنجاریابی شده است که آلفا برای کل این آزمون ۰/۸۴ و روایی آن ۰/۸۰ بدست آمد.

د) صمیمیت خانواده تامپسون و واکر^۵(۱۹۸۳): مقیاس صمیمیت (MIS) این مقیاس توسط تامپسون و واکر در سال ۱۹۸۳ ساخته شده که ۱۷ سؤال دارد و برای سنجیدن میزان صمیمیت خانواده تنظیم شده است. دامنه نمرات بین ۱ (هرگز) تا ۷ (همیشه) می باشد که نمره بالاتر نشانه صمیمیت بیشتر است. نمره آزمودنی از طریق جمع نمرات

1. Dennis, Vanderwaal, and Gillon

2. Beck depression Questionnaire

3. Keyz

4. Bell

5. Thompson and Walker

سؤال‌ها و تقسیم آن بر عدد ۱۷ حاصل می‌شود. روایی و پایایی این مقیاس توسط تامپسون و واکر در سال ۱۹۸۳ محاسبه شده است که مقدار ضریب آلفای ۰/۹۱ تا ۰/۹۷ گزارش شده که این مقدار از همسانی خوبی برخوردار است (تامپسون و واکر، ۱۹۸۳). این مقیاس توسط ثنایی و در سال ۱۳۸۷ ترجمه و هنجاریابی شده است. برای تعیین روایی محتوایی و صوری، پرسشنامه ابتدا توسط ۱۵ نفر از اساتید مشاوره بررسی شده و روایی محتوایی و صوری آن تأیید شد. سپس پرسشنامه در شهر اصفهان اجرا شد. ضریب پایایی کل مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ به دست آمد و حاکی از پایایی قابل قبول پرسشنامه بود. محاسبه ضریب پایایی با حذف تک تک سؤالات نیز نشان داده که حذف هیچ یک از سؤال‌ها تأثیر محسوسی در ضریب پایایی ندارد.

ویژگی‌های شخصیتی فرم کوتاه (NEO-FFI): جهت بررسی این متغیر از پرسشنامه سنجش صفات پنج‌گانه شخصیتی فرم کوتاه (NEO-FFI) استفاده می‌شود که یک پرسشنامه ۶۰ سؤالی است و برای ارزیابی ۵ عامل اصلی شخصیت به کار می‌رود. این تست قابل اجرا بر روی افراد به هنجار است. پاسخنامه این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی تفاوت، موافقم و کاملاً موافقم) تنظیم شده است. نمره گذاری فرم کوتاه این پرسشنامه در تمام مواد یکسان نیست. به این معنی که در نمره گذاری برخی از مواد فرم کوتاه پرسشنامه، به کاملاً مخالفم نمره ۴، مخالفم نمره ۳، بی تفاوت نمره ۲، موافقم نمره ۱ و کاملاً موافقم نمره ۰ تعلق می‌گیرد. ضریب اعتبار دو عامل سازگاری و باوجدانی به فاصله دو سال به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۶۳ بوده است (گروسی فرشی و همکاران، ۱۳۸۰). در هنجاریابی آزمون NEO که توسط گروسی فرشی (۱۳۸۰) روی نمونه‌ای با حجم ۲۰۰۰ نفر از بین دانشجویان دانشگاه‌های تبریز، شیراز و دانشگاه‌های علوم پزشکی این دو شهر صورت گرفت ضریب همبستگی ۵ بعد اصلی را بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ گزارش کرده است. ضرایب آلفای کرونباخ در هر یک از عوامل اصلی روان‌آزردگی خویی، برون‌گرایی، باز بودن، سازگاری و باوجدانی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۷۳، ۰/۵۶، ۰/۶۸ و ۰/۸۷ به دست آمد. جهت بررسی اعتبار محتوایی این آزمون از همبستگی بین دو فرم گزارش شخصی (S) و فرم ارزیابی مشاهده گر (R)، استفاده شد، که حداکثر همبستگی به میزان ۰/۶۶ در عامل برون‌گرایی و حداقل آن به میزان ۰/۴۵ در عامل سازگاری بود (گروسی فرشی، ۱۳۸۰). در پژوهش آتش‌روز (۱۳۸۶) با استفاده از روش همسانی درونی، ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از ۵ صفت: روان‌آزردگی خویی، برون‌گرایی، گشودگی، سازگاری و وجدانی بودن به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۵۵، ۰/۲۷، ۰/۳۸ و ۰/۷۷ به دست آمد. پرسشنامه شخصیتی NEO-FFI توسط مک‌کری و کاستا^۱ (۱۹۹۲) روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان آمریکایی به فاصله سه ماه اجرا گردید که ضرایب اعتبار آن بین ۰/۸۳ تا ۰/۷۵ به دست آمده است. اعتبار درازمدت این پرسشنامه نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است. یک مطالعه طولانی ۶ ساله روی مقیاس‌های روان‌آزردگی خویی، برون‌گرایی و باز بودن نسبت به تجربه، ضریب‌های اعتبار ۰/۶۸ تا ۰/۸۳ را در گزارش‌های شخصی و نیز در گزارش‌های زوج‌ها نشان داده است.

1- McCarey and Costa

یافته‌ها

بر اساس نتایج ۴۸ نفر (۱۲ درصد) زیر ۲۰ سال، ۲۳۱ نفر (۵۶ درصد) بین ۲۰ الی ۳۰ سال، ۸۹ نفر (۲۲ درصد) ۳۱ الی ۴۰ سال و ۴۱ نفر (۱۰ درصد) ۴۰ سال و بالاتر بودند. براساس نتایج بیشترین دامنه سنی مشارکت کننده بین ۲۰ الی ۳۰ سال و کمترین ۴۰ سال و بالاتر می‌باشند.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرها و مولفه‌های به تفکیک

متغیر	مولفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
انعطاف‌پذیری روانشناختی	-	۴۰۹	۷۷/۸۱	۱۶/۱۰	۲۵۹/۵۰
	صمیمیت خانواده	۴۰۹	۷۵/۰۰	۱۴/۳۸	۲۰۶/۹۶
ویژگی‌های شخصیتی	روان‌آزردگی خوبی	۴۰۹	۳۰/۷۵	۶/۸۷	۴۷/۲۸
	برون‌گرایی	۴۰۹	۳۰/۹۸	۷/۱۹	۵۱/۷۷
	گشودگی	۴۰۹	۳۰/۵۶	۸/۷۴	۷۶/۴۹
	سازگاری	۴۰۹	۲۷/۹۸	۶/۹۰	۴۷/۷۲
	وجدانی بودن	۴۰۹	۲۹/۲۳	۷/۲۴	۵۲/۵۵
	کل	۴۰۹	۱۵۱/۸۹	۳۲/۴۵	۱۰۵۳/۳۳
	سازگاری در خانه	۴۰۹	۴/۰۳	۱/۲۳	۱/۵۱
سازگاری اجتماعی	سازگاری شغلی	۴۰۹	۳/۹۲	۱/۴۹	۲/۲۳
	سازگاری تندرستی	۴۰۹	۴/۳۴	۱/۴۸	۲/۲۰۷
	سازگاری عاطفی	۴۰۹	۴/۹۷	۱/۵۵	۲/۴۰۶
	سازگاری اجتماعی	۴۰۹	۴/۷۳	۱/۴۲	۲/۰۳
	کل	۴۰۹	۲۲/۰۱	۴/۸۶	۲۳/۶۲
	همبستگی اجتماعی	۴۰۹	۲۴/۵۳	۵/۲۶	۲/۶۷
	انسجام اجتماعی	۴۰۹	۲۲/۰۸	۴/۸۱	۲۳/۲۰۸
بهزیستی اجتماعی	مشارکت اجتماعی	۴۰۹	۲۰/۸۳	۴/۹۵	۲۴/۵۴
	پذیرش اجتماعی	۴۰۹	۲۴/۷۴	۵/۵۶	۳۰/۹۵
	شکوفایی اجتماعی	۴۰۹	۲۵	۵/۶۰	۳۱/۴۱
	کل	۴۰۹	۱۱۷/۴۹	۲۳/۱۱	۵۳۴/۱۱

جدول شماره ۱ آمار توصیفی متغیرها و مولفه‌ها را به تفکیک نشان می‌دهد. بر ساس نتایج حاصل از جدول ویژگی‌های شخصی بیشترین میانگین (۱۵۱/۸۹) را دارد سایر میانگین‌ها به تفکیک در جدول آمده است.

تدوین مدل ساختاری پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با میانجیگری بهزیستی اجتماعی در رشد و تعالی زنان مطلقه

جدول ۲: آزمون کلموگروف- اسمیرنف برای فرض نرمال بودن جامعه

میانگین پارامترها	انحراف استاندارد پارامترها	مثبت	منفی	Kolmogorov-Smirnov Z	سطح معنی داری
۷۷/۸۱	۱۶/۱۰	۰/۰۸۴	-۱/۶۱	۰/۱۶۱	۱/۲۸۵
۷۵/۰۰۷	۱۴/۳۸	۰/۰۳۸	-۱/۰۶۵	۰/۰۶۵	۰/۲۶۹
۱۵۱/۸۹	۳۲/۴۵	۰/۰۳۷	-۱/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۱۳۷
۲۲/۰۱	۴/۸۶	۰/۰۵۷	-۱/۰۵۵	۰/۰۵۷	۰/۲۸۱
۱۱۷/۴۹	۲۳/۱۱	۰/۰۷۶	-۱/۰۶۳	۰/۰۷۶	۰/۰۸۰

در آزمون نرمال بودن داده‌ها فرض صفر چنین است که توزیع داده‌ها از توزیع نرمال تبعیت می‌کند و فرض مقابل بر خلاف این امر دلالت دارد. همان‌طور که در جدول شماره فوق مشاهده می‌گردد. آماره Z کولموگروف- اسمیرنف برای همگی در سطح ($P < 0.05$) معنی‌دار نمی‌باشند. از این رو می‌توان گفت که توزیع داده‌های بدست آمده از پرسشنامه در بین نمونه با توزیع آن در جامعه نرمال است.

برای بررسی این فرضیه با توجه به وجود متغیر میانجی از مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار Pls سمارت استفاده می‌شود. بر این اساس ابتدا ضرایب همبستگی و جدول رگرسیون، سپس نتایج مربوط به برازش نیز آمده است.

جدول ۳: ماتریس همبستگی متغیرها

عامل	۱	۲	۳	۴	۵
۱	۱				
انعطاف‌پذیری روانشناختی					
ویژگی شخصیتی	***۰/۳۴۰	۱			
صمیمیت خانواده	***۰/۴۵۴	***۰/۲۲۹	۱		
سازگاری اجتماعی	***۰/۴۴۳	***۰/۱۳۲	***۰/۰۷۳	۱	
بهزیستی اجتماعی	***۰/۳۱۸	۰/۰۲۴	***۰/۱۴۹	***۰/۱۶۴	۱

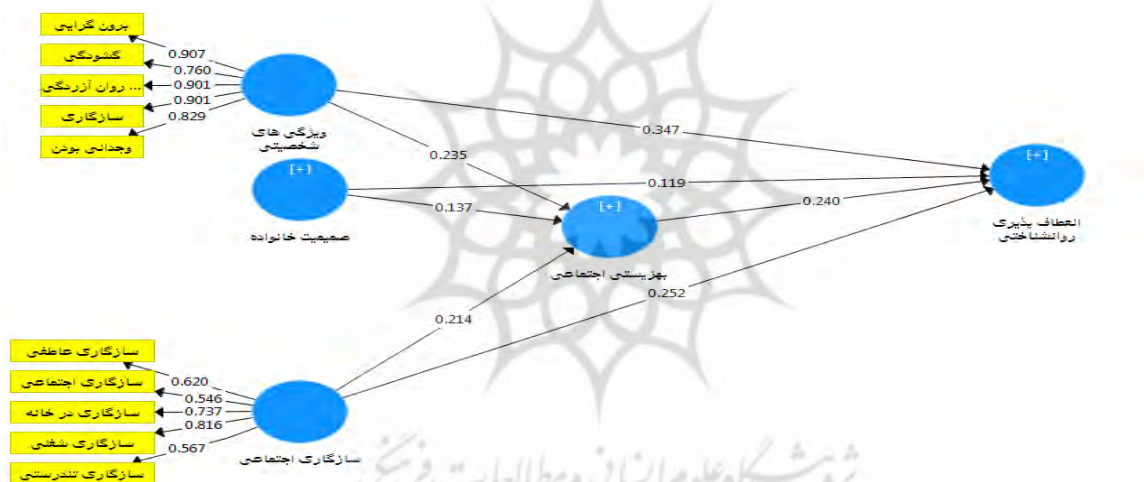
(** یعنی $P \leq ۰/۰۱$ و * یعنی $P \leq ۰/۰۵$)

جدول شماره ۳ ماتریس همبستگی انعطاف‌پذیری روانشناختی با ویژگی شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی در زنان مطلقه را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن دارد که بین انعطاف‌پذیری روانشناختی با ویژگی شخصیتی (۰/۳۴۰)؛ صمیمیت خانواده (۰/۴۵۴)؛ سازگاری اجتماعی (۰/۴۴۳)؛ و بهزیستی اجتماعی (۰/۳۱۸)؛ رابطه مثبت و معناداری در سطح $۰/۰۱$ وجود دارد.

جدول ۴: رگرسیون چندمتغیره پیش‌بینی انعطاف‌پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی شخصیتی، صمیمیت خانواده، سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی

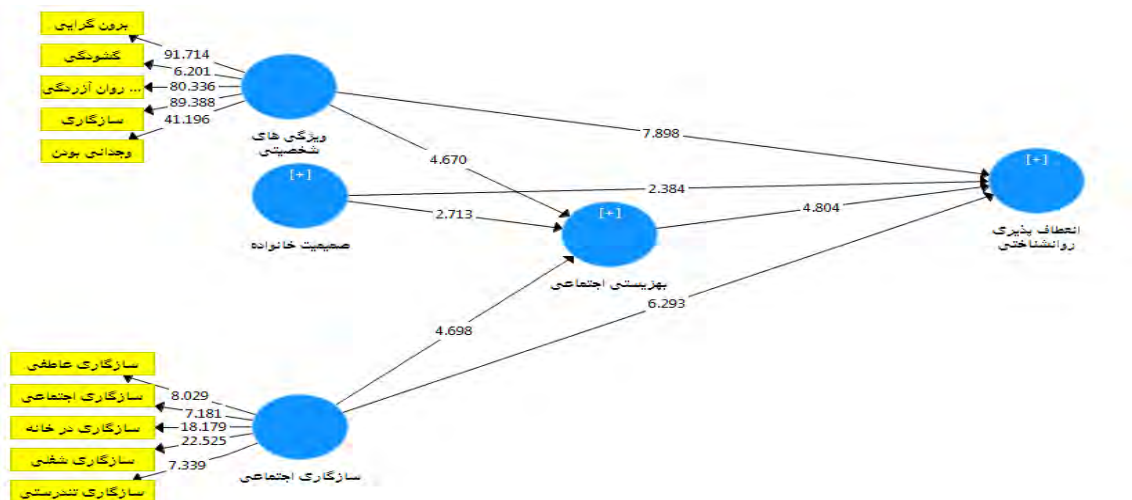
مدل	ضریب/استاندارد نشده	ضریب/استاندارد شده	مقدار t	معناداری
	B	Beta	t	
مدل	۰/۲۰۰	-	۱۲/۶۸	۰/۰۰۰
ویژگی شخصیتی	۰/۱۶۸	۰/۳۳۸	۷/۷۱۵	۰/۰۰۰
صمیمیت خانواده	۰/۱۳۶	۰/۱۲۲	۲/۷۷۵	۰/۰۰۰
سازگاری اجتماعی	۰/۷۸۵	۰/۲۳۷	۵/۴۷۵	۰/۰۰۰
بهزیستی اجتماعی	۰/۱۷۷	۰/۲۵۳	۵/۸۸	۰/۰۰۰

جدول شماره ۴-۴ رگرسیون چندمتغیره پیش‌بینی انعطاف‌پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی شخصیتی، صمیمیت خانواده، سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج همه متغیرها در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. مقدار بتا حاکی از آن دارد که ویژگی شخصیتی با ضریب بتای ۰/۳۳۸ بیشترین و صمیمیت خانواده با بتا ۰/۱۲۲ کمترین میزان پیش‌بینی را نشان می‌دهند.

نمودار ۱: تحلیل عاملی بین متغیرها

تدوین مدل ساختاری پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با میانجیگری بهزیستی اجتماعی در رشد و تعالی زنان مطلقه

نمودار ۲: نمرات استاندارد شده

جدول ۵: نتایج حاصل از مدل برازش شده

فرضیه	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	VIF	آماره t	ضریب تعیین R ²	sig	نتیجه
ویژگی‌های شخصیتی - انعطاف‌پذیری روانشناختی	۰/۳۴۷	۰/۰۵۶	۰/۴۰۳	۰/۷۱	۷/۸۹	۰/۴۶۵	۰/۰۰۰	تایید شد
صمیمیت خانواده - انعطاف‌پذیری روانشناختی	۰/۱۱۹	۰/۰۳۲	۰/۱۵۱	۰/۵۱	۲/۳۸۴		۰/۰۰۰	تایید شد
سازگاری اجتماعی - انعطاف‌پذیری روانشناختی	۰/۲۵۲	۰/۰۵۱	۰/۳۰۳	۰/۶۷۴	۶/۲۹۳		۰/۰۰۰	تایید شد
بهزیستی اجتماعی - انعطاف‌پذیری روانشناختی	۰/۲۴۰	-	۰/۲۴۰	-	۴/۸۰۴	۰/۳۸۹	۰/۰۰۰	تایید شد

مدل دارای برازش می‌باشد.

جدول ۵ نتایج حاصل از مدل برازش شده را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج، مدل برازش دارد. اما با توجه به مقدار R^2 محاسبه شده میزان قدرت برازش در حد متوسط می‌باشد. این در حالی است که مقدار آماره t برای همه ارتباط‌ها بیشتر از ۱/۹۶ است که این امر نیز نشان از تایید روابط بین متغیرهای مدل را دارد. برای بررسی معناداری اثر غیرمستقیم از شاخص VIF استفاده شده است که نتایج نشان از آن است که بهزیستی اجتماعی توانسته نقش میانجی‌گری در این ارتباط ایفاء نماید.

ارزیابی مدل ساختاری:

در بررسی مدل ساختاری، معیار ضریب تعیین R^2 و معیار Q^2 مدل ساختاری بررسی می‌شود. این دو معیار برای متغیرهای وابسته در نظر گرفته می‌شوند. اندازه R^2 و Q^2 برای تقسیم‌بندی آنها به صورت جدول شماره ۴-۱۵ است.

جدول ۶: نتایج دو شاخص R^2 و معیار Q^2

R^2	قوی = ۰/۶۷ و بیشتر	۰/۳۳ تا ۰/۶۶ متوسط	۰/۱۹ تا ۰/۳۳ ضعیف
Q^2	۰/۳۵ و بالاتر قوی	۰/۱۵ تا ۰/۳۴ متوسط	۰/۰۲ تا ۰/۱۴ ضعیف
متغیرها	R^2	Q^2	
انعطاف پذیری روانشناختی	۰/۴۶۵	۰/۳۰۱	
بهبذیستی اجتماعی	۰/۳۸۹	۰/۲۸۷	

پس از تأیید مناسب بودن مدل اندازه گیری، باید به قابلیت اتکای مدل ساختاری اشاره کنیم که دو شاخص R^2 و معیار Q^2 برای دست یابی به این هدف است. با توجه به این توضیحات، میزان R^2 برای هر دو متغیر در حد متوسط قرار دارد. شاخص Q^2 نیز برای هر دو متغیر در حد متوسطی قرار دارد.

جدول ۷: نتایج شاخص‌های برازش مدل

شاخص برازش	مقدار به دست آمده	مقدار مطلوب	تفسیر
SRMR	۰/۰۶۶	کمتر از ۰/۰۸	برازش مطلوب
d_ULS	۰/۸۰۴	هرچه کمتر، بهتر	قابل قبول
d_G	۰/۷۱۳	هرچه کمتر، بهتر	قابل قبول
Chi_Square	۱۲۴۰/۷۷۲	-	-
NFI	۰/۹۶۶	بیشتر از ۰/۹۰	برازش مطلوب

نتایج نشان داد مقدار SRMR برابر با ۰/۰۶۶ است که کمتر از ۰/۰۸ بوده و بیانگر برازش مناسب مدل ساختاری می‌باشد. همچنین، مقدار NFI برابر با ۰/۹۶۶ است که بیش از حد آستانه‌ی ۰/۹۰ است و نشان‌دهنده‌ی برازش مطلوب مدل پیشنهادی است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش تدوین مدل ساختاری انعطاف‌پذیری روانشناختی براساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با میانجی‌گری بهزیستی اجتماعی در رشد و تعالی زنان مطلقه بود. نتایج ماتریس همبستگی نشان داد بین انعطاف‌پذیری روانشناختی با ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی در زنان مطلقه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج رگرسیون چندمتغیره نیز نشان داد انعطاف‌پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده، سازگاری اجتماعی و بهزیستی اجتماعی قابل پیش‌بینی است. نتایج حاصل از مدل برازش نیز نشان داد که بهزیستی اجتماعی توانسته نقش میانجی‌گری در این ارتباط ایفاء نماید. بر این اساس نتایج حاصل از این پژوهش نیز با غیاث‌آبادی‌فراهانی و جعفری‌هرندی (۱۴۰۱)؛ مومنی گزستان و فتحی اقدم (۱۳۹۴)؛ برادران و همکاران (۱۳۹۶)؛ مردانی گرم دره و همکاران (۱۳۹۹)؛ اسحاقی و همکاران (۱۴۰۰)؛ سراج خرمی، میرشکاری و حیدری محل (۱۳۹۵)؛ دیون، نگو، بلیز (۲۰۲۳)؛ وودراف و همکاران (۲۰۲۰)؛ مارشال و براکمن (۲۰۱۶)؛ برایان، ری سنرود، هرون (۲۰۱۵) همسو می‌باشد. در این ارتباط غیاث-آبادی‌فراهانی و جعفری‌هرندی (۱۴۰۱) در تحقیقی نشان داد که بین سازگاری اجتماعی با انعطاف‌پذیری شناختی

تدوین مدل ساختاری پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده و سازگاری اجتماعی با میانجیگری بهزیستی اجتماعی در رشد و تعالی زنان مطلقه

رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مومنی گزستان و فتحی اقدم (۱۳۹۴) نشان دادند که بین سازگاری اجتماعی با بهزیستی روانشناختی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اسحاقی و همکاران (۱۴۰۰) نیز نشان دادند که بین انعطاف‌پذیری روان شناختی با سازگاری زناشویی بین خودکنترلی با سازگاری زناشویی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. نتیجه گیری: براساس نتایج پژوهش، انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و خودکنترلی، توانایی پیش-بینی سازگاری زناشویی را دارند. سراج خرمی، میرشکاری و حیدری محل (۱۳۹۵) نیز نشان دادند که میان بهزیستی روانی و تیپ‌های شخصیت و ابعاد شخصی رابطه مستقیم وجود دارد. دیون، نگو، بلیز (۲۰۲۳) نشان دادند که مدل انعطاف‌پذیری روان‌شناختی یک رویکرد امیدوارکننده و مبتنی بر شواهد در سلامت روان برای درمان اضطراب و افسردگی و همچنین برای شرایط پیچیده و مزمن است. تحقیقات بیشتری برای اعتبار بخشیدن به مدل نظری آن و اصلاح بیشتر درک ما از اینکه چگونه مدل انعطاف‌پذیری روان‌شناختی می‌تواند برای مدیریت بیماری سلامت‌روان موثر باشد و چگونه می‌تواند کیفیت زندگی را برای افرادی که از این شرایط رنج می‌برند بهبود بخشد، مورد نیاز است. بنابراین تدوین مدل می‌تواند بسیاری از مشکلات روانی را کاهش دهد. همچنین ارتباط انعطاف‌پذیری روانشناختی با سایر متغیرها از جمله اضطراب فراگیر، استرس شغلی، بهزیستی روان شناختی، خوددلسوزی، حل مساله و خود متمایزسازی (برادران و همکاران، ۱۳۹۶)؛ اجتناب شناختی (مردانی گرم دره و همکاران، ۱۳۹۹) مورد تایید قرار گرفته است.

عدم انعطاف‌روانشناختی با اضطراب، افسردگی، عملکرد ضعیف کار، ناتوانی در یادگیری، سوء مصرف مواد، ترس، رفتار ضد اجتماعی، با کیفیت پایین از زندگی، اضطراب اجتماعی، رفتار پرخطر جنسی، سرکوب، همراه با اختلالات‌های مختلف مرزی شخصیت همراه است (هیز و همکاران، ۲۰۱۶). به تازگی نیز برخی از پژوهش‌ها نشان دادند که انعطاف-پذیری روانشناختی نه تنها در سطح فردی از اهمیت برخوردار است بلکه بر روابط میان اعضای خانواده نیز اثر می‌گذارد (بوورک و مور، ۲۰۲۱). انعطاف‌پذیری شناختی، توانایی برای ساختن یا بازسازی دانش شخصی به شیوه‌های مختلف به منظور پاسخ به نیازهای موقعیتی است و به توانایی انسان برای سازگاری با استراتژی‌های فرایند شناختی جهت مقابله با شرایط جدید و غیرمنتظره در محیط اشاره دارد. انعطاف‌پذیری شناختی در حوزه‌های بی‌ساختار و پیچیده اهمیت زیادی دارد. در مورد انعطاف‌پذیری شناختی پژوهش‌های زیادی صورت گرفته است. به طور کلی، توانایی تغییر آمایه‌های شناختی به منظور سازگاری با محرک‌های در حال تغییر محیطی، عنصر اصلی در تعریف انعطاف‌پذیری شناختی است. بعضی پژوهشگران انعطاف پذیری شناختی را میزان ارزیابی فرد در مورد قابل کنترل بودن شرایط می‌دانند (دنيس^۱، ۲۰۲۰).

در تبیین یافته‌ها باید گفت انعطاف‌پذیری شناختی به توانایی افراد برای تمرکز بر موقعیت کنونی و استفاده از فرصت‌های آن موقعیت برای گام برداشتن در راستای اهداف و ارزش‌های درونی با وجود حضور رویدادهای روان‌شناختی چالش برانگیز یا ناخواسته اشاره دارد. انعطاف‌پذیری فرد را قادر می‌سازد که در برابر فشارها، چالش‌ها و سایر مسائل عاطفی و اجتماعی برخورد مناسب و کارآمد داشته باشد. لذا، توانایی تغییر مسیر از یک پردازش شناختی یا پاسخ به پردازش شناختی دیگر نشانه انعطاف‌پذیری در شناخت است. عدم انعطاف‌پذیری شناختی، نه تنها در افراد با آسیب‌های مغزی، بلکه در افراد دارای تحول بهنجار مغزی هستند نیز دیده شود. علاوه براین، نظریه‌های اولیه انعطاف‌پذیری، بیشتر بر فهم ویژگی‌های افراد انعطاف‌پذیر متمرکز بود که به واسطه‌ی آن افراد می‌توانستند در مواجهه با شرایط ناگوار به سازگاری و پیامدهای مثبت دست یابند؛ اما بعدها تحقیقات در این زمینه با توجه به شناسایی عوامل بیرونی مانند شرایط نامساعد اجتماعی- اقتصادی، بیماری‌های روانی والدین، بدرفتاری، فقر

¹ - Dennis

شهری، خشونت در جامعه، بیماری‌های مزمن، حوادث مصیبت‌بار زندگی که می‌تواند انعطاف‌پذیری شناختی را به‌عنوان ویژگی عمده‌ی شناخت انسان توصیف کند. در این راستا، با توجه به عمومیت انعطاف‌پذیری شناختی به عنوان یک ویژگی روانی، این سازه با بسیاری از فرایندهای روانشناختی و شخصیتی افراد ارتباط دارد. چراکه انعطاف‌پذیری شناختی در حل مسئله که به‌طور گسترده‌ای به عنوان یک مهارت مهم برای تسلط افراد در موقعیت‌های مختلف به کار برده می‌شود، نقش دارد. در واقع، انعطاف‌پذیری افراد در میزان بروز آسیب‌ها و سطح عملکرد اجتماعی آن‌ها نقش بسیار تعیین‌کننده دارد و به‌عنوان ویژگی عمده‌ی شناخت انسان توصیف شده که به توانایی فرد برای نظر گرفتن هم‌زمان بازنمایی‌های متناقض از یک شیء یا یک رویداد اشاره دارد. از این‌رو، انعطاف‌پذیری و سازگاری، ساختارهایی مرتبط هستند، به طوری که سازگاری به گروهی از راهکارهای شناختی و رفتاری فرد اشاره دارد که برای مقابله با موقعیت‌های استرس‌زا از آن‌ها استفاده می‌شود، در حالی که انعطاف‌پذیری بر نتایج انطباقی در مواجهه با یک موقعیت مخالف تکیه می‌کند. همچنین سازگاری روندی است که از بدو تولد همراه انسان‌ها بوده و در دوره‌های مختلف زندگی به شیوه خاص تحقق می‌یابد. ضعف روابط اجتماعی که در نتیجه سازگاری اجتماعی نامطلوب رخ می‌دهد، می‌تواند؛ روی انگیزه و سلامت روان فرد تأثیر منفی بگذارد (دهقانپور، مسیحی و ترانس، ۱۳۹۷).

از آنجایی که هر پژوهش محدودیت‌هایی دارد، پژوهش حاضر نیز از آن مستثناء نبوده است؛ در نتیجه در تعمیم نتایج پژوهش باید جانب احتیاط را رعایت کرد؛ چرا که نتایج تحقیق از جامعه‌ای به جامعه‌ای دیگر - با توجه به ویژگیهای خاص هر جامعه - متفاوت می‌شود. از محدودیت‌های دیگر این طرح می‌توان به ویژگی‌های فردی، خصوصیات روحی و روانی، تفاوت‌های زندگی، فرهنگی و اجتماعی نمونه‌های مورد پژوهش که بر پاسخگویی به پرسشها بر نتایج پژوهش تأثیرگذار بود، اشاره کرد که کنترل این عوامل از عهده پژوهشگر خارج بود. از یافته‌های این پژوهش می‌توان در مشاوره‌های خانواده و مشاوره‌های فردی برای زنان مطلقه استفاده کرد. همچنین کارگاههای آموزشی جهت رشد و تعالی بنیان خانواده‌ها به منظور بالا بردن انعطاف‌پذیری روان شناختی و تقویت نیرومندی زنان مطلقه برگزار نمود. پیشنهاد می‌شود این پژوهش با حجم نمونه بزرگ‌تر و محدوده جغرافیایی گسترده‌تر انجام گیرد تا ادبیات وسیع‌تر و منسجم‌تری در خصوص نحوه به کارگیری متغیرهای ذکرشده فراهم آید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

۱. اسحاقی جردوی، ح. ر؛ جاجرمی، م؛ اکبری، ح.، و اکبری، ح. (۱۴۰۰). تعیین اندازه اثر انعطاف پذیری روان شناختی و خودکنترلی در سازگاری زناشویی کارکنان متاهل بیمارستان ثامن الائمه مشهد. *نشریه: مطالعات ناتوانی*، ۱۱ (1)، ۱۰-۱.
۲. امینی، س. (۱۴۰۰). تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای طلاق بر خانواده. *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، ۱۵ (2)، ۴۵-۶۲.
۳. برادران، م؛ رنجبرنوشی، ف؛ خاصه، ع.؛ و رهنمای، م. (۱۳۹۶). همبسته‌های انعطاف‌پذیری روان شناختی: خود دلسوزی، حل مساله و خود متمایزسازی. *کنگره/انجمن روانشناسی ایران*.
۴. پاشا شریفی، ح؛ و دیگران. (۱۴۰۰). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق در روانشناسی و مشاوره. تهران: نشر سخن.
۵. پرین، ل. (1401). *روانشناسی شخصیت (نظریه و تحقیق)*. ترجمه محمدجعفر جوادی و پروین کدیور. تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
۶. تقی‌زاده، م.؛ و فرمانی، ا. (۱۳۹۳). بررسی نقش انعطاف پذیری شناختی در پیش بینی نوبیدی و تاب آوری در دانشجویان. *فصلنامه روانشناسی شناختی*، ۱ (2)، ۶۷-۷۶.
۷. توکل، م. (۱۳۹۳). سلامت اجتماعی: ابعاد، محورها و شاخص‌ها در مطالعات. *فصلنامه اخلاق زیستی*، ۴ (14)، ۲.
۸. حسینی، م؛ قربانی، ف؛ و رحیمی، س. (۱۳۹۹). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر کاهش تعارضات زناشویی در زنان مطلقه. *فصلنامه پژوهش‌های روانشناسی خانواده*، ۷ (3)، ۲۵-۴۰.
۹. حیدری، غ؛ و غنایی، ز. (۱۳۸۷). هنجاریابی پرسشنامه بهزیستی اجتماعی /اندیشه و رفتار، ۱ (7)، ۳۱-۴۰.
۱۰. دهقانپور، ن؛ مسیحی، ف؛ و ترانس، غ. (۱۳۹۷). پیش‌بینی میزان استفاده از شبکه‌های مجازی بر اساس سازگاری اجتماعی و کنترل عواطف در نوجوانان. *مطالعات رسانه‌ای*، ۱۳ (1)، ۳۹-۴۹.
۱۱. رضایی، ا؛ و نوغانی‌دخت‌بهمنی، م. (۱۳۹۶). بهزیستی اجتماعی دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن. *فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۱۴ (2)، ۳۱-۵۶.
۱۲. زارعان، م؛ و سادات سدیدپور، س. (۱۴۰۳). فرائحلیلی از تحقیقات مرتبط با طلاق: عوامل فردی در مقابل اجتماعی. *مجله مشکلات ایران*، ۷ (2)، ۱۹۱-۲۱۸.
۱۳. سراج‌خرمی، ن؛ امیرشکاری، س؛ و حیدری محل، ف. (۱۳۹۵). انعطاف پذیری روانشناختی براساس تیپ‌های شخصیتی، صمیمیت خانواده، پایگاه اجتماعی و ارتباط آن با اجتماع. *کنفرانس بین‌المللی دانشگاه شیراز*، شماره ۱۶، ۲۴-۴۱.
۱۴. شاملو، س. (1401). *مکتب‌ها و نظریه‌ها در روانشناسی شخصیت*. تهران: انتشارات رشد.
۱۵. غیاث‌آبادی‌فراهانی، ا؛ و جعفری‌هرندی، ر. (۱۴۰۱). پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی بر اساس سازگاری اجتماعی و مسئولیت‌پذیری دانشجویان دختر. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۱۰ (40)، ۱۳۵-۱۵۰.

۱۶. کهندانی، م؛ و ابوالمعالی الحسینی، خ. (۱۳۹۶). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه‌ی انعطاف‌پذیری شناختی دنیس، وندروال و جیلون. فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روانشناختی، ۲۹(۱)، ۵۳-۷۰.
۱۷. گروسی فرشی، ن. (1380). رویکردی نوین در ارزیابی شخصیت (کاربرد تحلیل عاملی در مطالعات شخصیت). چاپ اول. تبریز: نشر دانیال و جامعه پژوه.
۱۸. گل‌محمدیان، م؛ نظری، ح؛ و پروانه، آ. (۱۳۹۵). اثربخشی معنادرمانی گروهی بر اضطراب مرگ و سازگاری اجتماعی سالمندان. مجله روانشناسی پیری، ۲(2)، ۱۶۷-۱۷۵.
۱۹. مردانی گرم دره، م؛ غضنفری، ا؛ احمدی، ر؛ و شریفی، ط. (۱۳۹۹). اثربخشی رفتاردرمانی دیالکتیک بر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و اجتناب شناختی دانش‌آموزان دختر دارای اضطراب امتحان. نشریه توانمند سازی کودکان/استثنایی، ۱۱(2)، ۶۳-۷۴.
۲۰. مومنی گزستان، ا؛ و فتحی‌اقدام، ق. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین سازگاری اجتماعی با بهزیستی روانشناختی دانشجویان دانشگاه‌های شهرستان شهرابک در سال تحصیلی ۹۴-۹۵. دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک.
۲۱. میکائیلی، ف؛ و امام‌زاده، ز. (۱۳۸۷). رابطه هوش هیجانی اجتماعی و سازگاری اجتماعی در دانشجویان دارای حکم انضباطی و مقایسه آن با دانشجویان بدون حکم. فصلنامه علمی پژوهشی روانشناسی تبریز، ۳(11)، ۲۱-۳۸.
۲۲. یوسفی، ن؛ قاسمی، م؛ و کرمی، ل. (۱۳۹۸). بررسی پیامدهای روانی و اجتماعی طلاق در زنان. مجله رفاه اجتماعی، ۱۸(1)، ۷۵-۹۲.

- Bell, H. M. (1945). *Manual for the Adjustment Inventory* (The Adjustment Inventory: Adult form). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bell, T., Hill, N., and Stavrinou, D. (2019). *Personality determinants of subjective executive function in older adults*. Aging & Mental health, 1-10.
- Bryan CJ, Ray -Sannerud B, Heron EA. (2015). Psychological flexibility as a dimension of resilience for posttraumatic stress, depression, and risk for suicidal ideation among air force personnel. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 4(4):263-68.
- Burke, K., and Moore, S. (2021). Development of the parental psychological flexibility questionnaire. *Child Psychiatry & Human Development*; 46 (4):548-57.
- Dennis, J.P. and etc. (2010). *The cognitive flexibility inventory: instrument development and estimates of reliability and validity*. cognitive therapy research.
- Dionne, F. Ngô, T, L. and Blais, M, C. (2023). The psychological flexibility model: a new approach to mental health. *Sante Ment Que*, 38(2):111-30.
- Gaia, A. (2012). Understanding emotional intimacy: A review of conceptualization, assessment and the role of gender. *International Social Science Review*, 77(3), 151-170.
- Hayes, S. C., Luoma, J. B., Bond, F. W., Masuda, A., and Lillis, J. (2016). Acceptance and Commitment Therapy: Model, processes and outcome. *Behaviour Research and Therapy*, 44, 1-25.
- Johnson, K., and Scott, T. (2020). Empowerment through education: Reducing divorce risk among women. *Journal of Family Studies*, 26(4), 521-537.
- Keyz, C. L. (2003). *Complete mental health: An agenda for the 21st century*.

- Mancini, A. D., and Bonanno, G. A. (2016). Marital closeness, functional disability, and adjustment in late life. *Psychology and Aging*, 21(3), 600-608.
- Marshall EJ, Brockman RN. (2016). The relationships between psychological flexibility, self -compassion, and emotional well -being. *Journal of Cognitive Psychotherapy*. 30(1):60 -72.
- McCrae, R. R., and Costa, P. T., Jr. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Padgett, E., Mahoney, A., Pargament, K. I., and DeMaris, A. (2019). Marital Sanctification and Spiritual Intimacy Predicting Married Couples' Observed Intimacy Skills across the Transition to Parenthood. *Religions*, 10(3), 177-189.
- Root, A.E., and etc. (2020). Children with traumatic brain injury: Associations between parenting and social adjustment. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 42, 1-7.
- Shapiro, A., and Keyes, C. L. M. (2020). Marital status and social well-being: Are the married always better off? *Social Indicators Research*, 88(2), 329- 346.
- Walker, A. J., and Thompson, L. (1983). Intimacy and intergenerational aid and contact among mothers and daughters. *Journal of Marriage and the Family*, 45(4), 841-849.
- Woodruff SC, Glass CR, Aarnkoff DB, Crowley KJ, Hindman RK, Hirschhorn EW. (2020). Comparing self - compassion, mindfulness, and psychological inflexibility as predictors of psychological health. *Mindfulness*, 5(4):410 -21.

Structural model of predicting psychological flexibility of divorced women based on personality traits, family intimacy and social adjustment with the mediating role of social well-being

Mahvash Izadi¹, Niloufar Tahmoursi^{2*}, Marjan Hosseinzadeh Taghvaei³, Majid Safarinia⁴, and Nasser Sobhi Qaramaleki⁵

Abstract

The aim of this study was to develop a structural model for predicting the psychological flexibility of divorced women based on personality traits, family intimacy, and social adjustment, with the mediating role of social well-being. This correlational study was conducted on divorced women in Tehran during the years 2023-2024. Using purposive sampling and referring to marriage and divorce centers, 418 participants were selected, out of which 409 questionnaires were analyzable. The research instruments included standardized questionnaires of cognitive flexibility, social well-being, personality traits, social adjustment, and family intimacy. Data were analyzed using multiple correlation coefficients, multivariate regression, and structural equation modeling in SPSS version 24 and Smart PLS version 3. The results indicated a positive and significant relationship between psychological flexibility and personality traits, family intimacy, social adjustment, and social well-being ($P < 0.01$). Regression results also showed that psychological flexibility could be predicted based on the above variables. Furthermore, the fitted model confirmed that social well-being plays a mediating role in this relationship. These findings can be used in designing educational and counseling programs for divorced women.

Keywords: Psychological flexibility, social well-being, divorced women, social adjustment, family intimacy, personality traits.

¹. PhD student in General Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran. mahvash_izadi@yahoo.com

². Assistant Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran
Niloofartahmouresi@yahoo.com

³. Assistant Professor, Counseling Department, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran

⁴. Professor, Department of Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran

⁵. Associate Professor, Department of Psychology, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran